

УДК: 744.43:7.012

ГАРКІН П.В.

Київський національний університет технологій та дизайну

**ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ФАХОВОГО
КОЛЬОРОЗНАВСТВА В ДИЗАЙНІ**

Мета. виявити сучасні тенденції в організації інтер'єрного простору будинків-інтернатів для людей похилого віку в різних країнах світу; визначити основні вимоги до формування такого простору.

Методика. огляд та аналіз літературних джерел, даних Інтернету з проблематики; аналіз досвіду проектування сучасних закладів для проживання людей похилого віку; узагальнення результатів дослідження; синтез вимог до дизайну інтер'єру будинків-інтернатів для людей похилого віку.

Результат. виявлені тенденції формування середовища будинків-інтернатів для людей похилого віку і сформульовані вимоги до дизайну такого простору.

Наукова новизна. на основі аналізу світового досвіду проектування визначені основні тенденції формування простору будинків-інтернатів для людей похилого віку.

Практична значимість. отримані результати можуть бути використані в учбовому та реальному проектуванні подібних закладів.

Ключові слова: будинок-інтернат для людей похилого віку, будинок престарілих, гериатричний центр, соціальне проектування, соціальна архітектура.

Вступ. Важливу частину проектної роботи під час розробки об'єктів дизайну становить організація колірної композиції. Сам процес вибору методу та принципів організації колірної гармонії в більшості випадків продовжує залишатися творчим, а отже і багатоваріантним. Оптимізація ресурсів, що відводяться на цю частину роботи дизайнера, традиційно перебуває у фокусі проблем досліджень кольору [1]. Також традиційно для проектування об'єктів дизайну запозичуються й методики з інших областей візуальної творчості, що не завжди призводить до оптимальних результатів. Популярні рекомендації з організації колірної будови твору [2, 3, 4] не завжди можуть бути застосовні до всього різноманіття практик у галузі дизайну. Тому, продовження дослідження проблем організації багатокольорових композицій об'єктів дизайну залишається актуальним. Крім того, з розширенням виразних засобів та здешевленням технологій, цей напрямок досліджень набуває все більшого значення в процесі організації комфорту штучного середовища сучасної людини.

Постановка завдання. Одним із шляхів подальшої оптимізації методів проектування об'єктів дизайну є розробка більш ефективних практичних схем організації колірної композиції таких об'єктів. На початковому етапі досліджень даний напрямок вимагає виявлення основних закономірностей, властивих уже існуючим методам і практикам організації гармонії кольорів, що популярні серед дизайнерів. Одним із способів одержання необхідних даних може бути аналіз статистичної інформації, отриманої за допомогою опитування представників даної професійної групи.

Результати дослідження. В якості методу збору даних нами було обрано відкрите анонімне анкетування респондентів, які відносять себе до сфери дизайну: професійних дизайнерів, студентів-дизайнерів і викладачів дизайну. Інформація про опитування поширювалася через соціальні мережі (тематичні та професійні групи) і в індивідуальному

порядку. Опитування проводилося в листопаді–грудні 2014 року. Було заповнено та оброблено 90 анкет (41 від професійних дизайнерів; 40 від студентів і 9 від викладачів).

Для реалізації онлайн опитування була обрана платформа Google Apps [5, 6]. За допомогою шаблону *форм Гугл* було підготовлено 3 варіанти анкети: для професійних дизайнерів, для студентів і для викладачів. Всі варіанти незначним чином відрізнялися між собою з урахуванням особливостей кожної з підгруп.

Одним з основних завдань даного дослідження було виявлення напрямків подальшої оптимізації програм професійної підготовки дизайнерів у вищих навчальних закладах. Тому, до початку опитування було проведено співбесіду з працюючими в КНУТД викладачами дисциплін композиційного циклу. Основна увага приділялася визначенню основних і типових проблем, з якими стикаються студенти при виконанні завдань з проектування. Співбесіда показала, що найчастіше проблемними для студентів є завдання з організації як простих, так і складних згармонізованих колірних відносин (здавалося постійне використання учнями чистих, незмішаних фарб, орієнтація при побудові колірних відносин лише на колірний тон, без опрацювання можливих варіантів по світлоті та насиченості, буквальна, наслідувальна інтерпретація колірної гами творчого джерела).

Також, суттєвими виявилися й проблеми використання в образному вирішенні таких доречних колористичних поєднань, які б відповідали даним психології та семантики кольору (здавалося ігнорування учнями впливу колористичного рішення на споживчі якості товару, відсутність методологічної бази по прогнозуванню зміни образу при зміні пропорцій кольорів у похідній гамі та, ширше, відсутність системи застосування даних психологи і семантики кольору в практиці художнього проектування).

Якщо другу частину проблем можна звести до питання адаптації для дизайнерів даних численних та насьогодні погано систематизованих досліджень, на що буде потрібен великий проміжок часу, то перша, навпаки, може бути вирішена за відносно короткий період. Це пов'язано, в першу чергу, з об'ємною теоретичною та дидактичною базою матеріалів по гармонії кольору. Хоча, і в ній є значні ділянки, які потребують доопрацювання та адаптації до особливостей та задач сучасного дизайну.

Таким чином, одним з основних завдань дослідження стало формування блоку питань, які змогли б дати нам достовірні дані щодо особливостей застосування знань про організацію гармонійних колірних поєднань як студентами, так і практикуючими дизайнерами.

При цьому, необхідно було врахувати певні традиції, що склалися завдяки навчальним курсам спеціального кольорознавства. Так, певні питання були присвячені виявленню теоретичних знань респондентів про популярну в галузі текстильного дизайну систему з гармонізації кольорів Шугаєва, яка ґрунтується на ідеях Шавреля, Манселла та Бецольда [7, 8, 9].

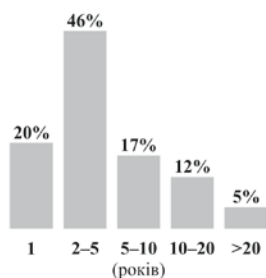

Рис.1 Професійний стаж респондентів–дизайнерів.

Рис. 2 Склад респондентів–студентів.

Всі питання були згруповані за такими блоками даних:

- професійно–кваліфікаційні характеристики респондентів;
- обсяг та характер знань респондентів в області теорії кольорознавства;
- окремі випадки вирішення формальних завдань колориту;
- особливості професійної комунікації респондентів.

В силу деяких обставин проведеного опитування, більшу частину респондентів склали представники модної індустрії (питома частина серед професійних дизайнерів – 59%; студентів – 78%; викладачів – 67%), що істотно вплинуло на характер результатів. Однак, ця цільова група саме й складала основний інтерес для проведеного дослідження, оскільки отримані дані планується використовувати в першу чергу для оптимізації навчальних програм підготовки дизайнерів костюма.

Дані про стаж роботи респондентів–дизайнерів та розподіл респондентів–студентів по роках навчання представлені на рис. 1 і 2. Слід зазначити, що сумарно професійний стаж до 5 років в опитаних дизайнерів становить 66%.

При оцінюванні значення завдань, пов'язаних з кольором, для практичної роботи всі три групи респондентів зазначили, що подібні специфічні моменти виникають в їх практиці «постійно» (5 з 5 по частоті виникнення): дизайнери – 63%; студенти – 50%; викладачі – 67%. Значимість таких завдань усіма групами була переважно визначена як «істотна» (4 з 5 по ступеню значення): дизайнери – 71%; студенти – 60%; викладачі – 89%. При цьому як «визначальну» (5 з 5 по ступеню значення) значення колірної композиції для роботи в цілому відзнало 24% дизайнерів та 23% студентів. Суб'єктивно складність роботи з кольором була оцінена переважно як «нормальна» (3 з 5 по ступеню складності) 71% дизайнерів та 58% студентів. При цьому 56% викладачів оцінили ступінь складності для студентів аналогічно, як «нормальний». Періодичну нестачу теоретичних знань у студентів при роботі з кольором відзнало 56% викладачів, у той час як самі студенти визначили, що теоретичних знань їм не вистачає лише іноді (2 з 4 по мірі потреб) – 65%. Професійні дизайнери в своїх оцінках були більш помірковані: 41% – «іноді не вистачає» (2 з 4 по мірі потреб); 29% – «періодично не вистачає» (3 з 4 по мірі потреб).

Всі три групи респондентів відзначили високий ступінь значення кольору для вирішення на професійному рівні завдань в галузі дизайну. При цьому, студенти та професіонали суб'єктивно оцінили власну компетентність у цій області переважно як

достатню. Дана особливість самооцінки може в подальшому призвести до певних складнощів з впровадженням інноваційних методик в даному професійному середовищі.

При перевірці теоретичних знань були виявлені загальні для професіоналів та учнів закономірності. Лише 10% дизайнерів і 30% студентів змогли вірно визначити таку характеристику кольору як світлота. Лише 18% студентів та 22% дизайнерів вірно віднесли пурпуровий до неспектральних кольорів. Тільки 20% студентів та 22% дизайнерів показало вірне розуміння явища одночасного контрасту кольорів.

Окремо необхідно згадати про те, що знайомство з термінологією системи Шугаєва продемонструвало лише 20% студентів та 15% дизайнерів. Враховуючи домінування серед опитаних представників модної індустрії доводиться визнати, що дана система втратила свою актуальність для даного напрямку, хоча й широко представлена в спеціальній літературі. З іншого боку, подібні результати можуть свідчити про відсутність у респондентів практики системного підходу у вирішенні завдань щодо гармонізації колірних відносин.

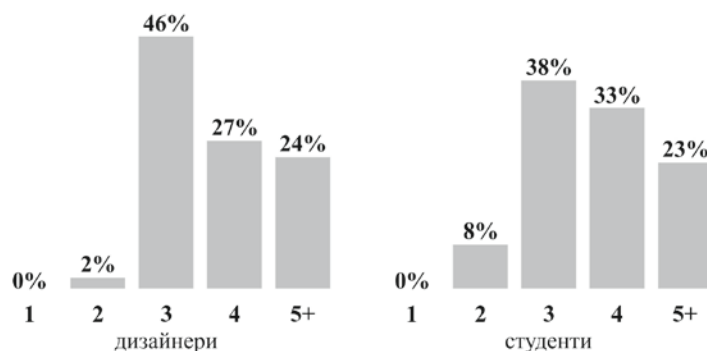

Рис. 3 Дослідження кількості кольорів для об'єктів дитячого асортименту.

В середньому лише п'ята частина респондентів (серед учнів та професіоналів) продемонструвала знайомство з основами курсу спеціально кольорознавства. Дані показники опитування змушують нас припустити, що професійна комунікація при роботі з кольором в даному середовищі може бути достатньо ускладнена.

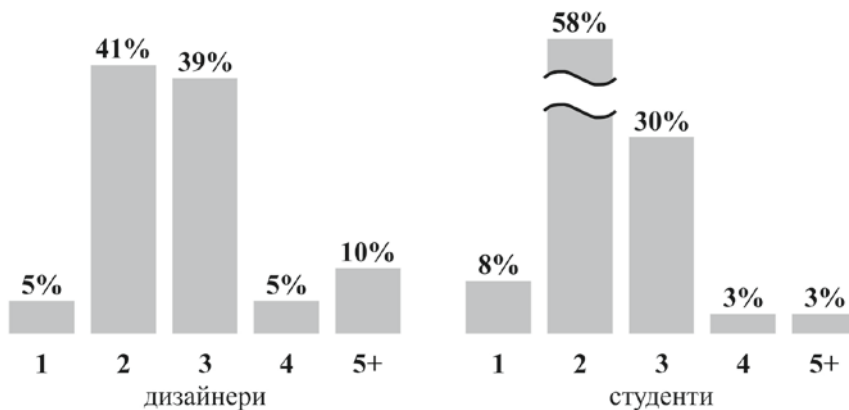

Рис. 4 Дослідження кількості кольорів асортименту для людей похилого віку.

Дослідження типових стратегій організації колориту показало певну подібність між професійним та студентським середовищами (рис. 3 і 4).

Дані результати демонструють тенденцію до обмеження колористичних рішень для представників споживчої групи літніх людей проти розширення кількісних показників колориту для рішень дитячого асортименту.

Необхідно визнати, що вікова динаміка кольоропереваг традиційно розглядається як якісні зміни – перевага чи відхилення певних кольорів, їх відтінків [10, 11], у той час як дані по кількісним показникам вікових змін сприйняття більш складних прикладів колірної композиції практично не розглядаються. Це дає підстави припускати, що подібна практика обмеження/розширення колориту проектування об'єктів дизайну в залежності від вікових показників групи споживачів (рис. 5) може бути наслідком суб'єктивності респондентів та не ґрунтуватися на якихось емпіричних даних. Подібна дискримінація людей похилого віку як споживачів дозволяє припустити певні негативні наслідки від роботи дизайнера як в економічній, так і соціальній площині. Виявлені закономірності на наш погляд потребують коригування за рахунок зміни відповідних навчальних програм підготовки фахівців та продовження досліджень в області вікових змін кольоропереваг з подальшою популяризацією отриманих результатів.

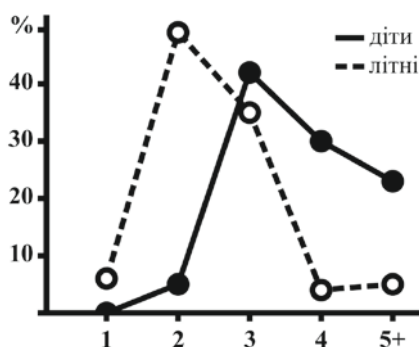

Рис. 5 Співвідношення середніх показників оптимальної кількості кольорів для асортименту певних вікових груп.

Перспективи підвищення професійного рівня та конкурентоздатності вітчизняних фахівців завдяки оновленню навчальних курсів спеціального кольорознавства повинні вибудовуватися не тільки за рахунок дрейфу в бік більшої «гуманітарності» знань, розширення тематики завдяки психології кольору, але й за рахунок обов'язкової розробки практичних методик організації колориту проектування об'єктів, враховуючи не тільки естетичні, але й інші: виробничі, маркетингові, споживацькі вимоги.

Питання професійної комунікації, які також були частиною опитування, в даній публікації не розглядаються.

Відсутність статистичних даних по кількості фахівців з дизайну на національному ринку праці примушує у розрахунках похибки результатів дослідження припустити, що співвідношення між чисельністю членів профспілок [12] та загальною чисельністю працездатного економічно активного населення співпадає з співвідношенням між кількістю членів Спілки дизайнерів України та загальною чисельністю фахівців. Таким чином показник похибки для проведеного дослідження не перевищує 10%.

Висновки. Завдяки проведеному опитуванню професійних дизайнерів, студентів та викладачів напряму «Дизайн» нам вдалося виявити деякі перспективні напрями оптимізації навчальних курсів спеціального кольорознавства. Суттєвого оновлення потребує весь комплекс знань, що стосуються організації колористичної будови об'єктів дизайну: систем та практичних методик побудови гармонійної колірної гами; оптимізації поліхромії; уніфікації колірної семантики об'єктів дизайну.

Надалі нами планується провести розгорнуті дослідження сприйняття поліхромії площинної композиції для подальшої розробки рекомендацій щодо оптимізації подібних робіт на етапі проектування об'єктів дизайну.

References

1. Tillberg, M. (2008). *Cvetnaja vseleennaja: Mihail Matjushin ob iskusstve i zrenii [Colour universe: Michail Matyushyn about art and vision]*. (D. Dukhavina, M. Yarosh, Trans). Moscow: Novoe literaturnoe obozrenie [in Russian].
2. Zajcev, A. S. (1986). *Nauka o cvete i zhivopisi [Science about colour in painting]*. Moscow: Iskusstvo [in Russian].
3. Pahomova, A., & Bryzgov, N. (2011). *Koloristika: cvetovaja kompozicija: praktikum : uchebno-metodicheskoe posobie [Colouristics: colour composition: practice: teaching aid]*. Moscow: Shevchuk V. [in Russian].
4. Pechenjuk, T. (2009). *Kol'oroznavstvo [Colouristics]*. Kyiv: Grani-T [in Ukrainian].
5. Leonov, V. (2012). *Google Docs, Windows Live i drugie oblachnye tehnologii [Google Docs, Windows Live and other cloud technologies]*. Moscow: Jeksmo [in Russian].
6. Rutledge, P.-A., & Gunter, S. K. (2014). *My Google Apps*. Que Publishing.
7. Knabe, G. A. (2006). *Jenciklopedija dizajnera pechatnoj produkcii. Professional'naja rabota [Encyclopedia of print designer. Professional work]*. Moscow: Izdatel'skij dom «Vil'jams» [in Russian].
8. Malahova, S. A., Zhuravleva, T. A., & Kozlov, V. N. (1988). *Hudozhestvennoe oformlenie tekstil'nyh izdelij [The decoration textiles]*. Moscow: Legprombytizdat [in Russian].
9. Shugaev, V. M. (1969). *Ornament na tkani (istorija i metodika postroenija) [Textile ornament (the history and construction technique)]*. Moscow: Legkaja industrija [in Russian].
10. Frieling, H., & Auer, X. (1974). *Mensch + Farbe + Raum: Angewaandte Farbenpsychologie [Personality + colour + interior: applied colour-psychology]*. Munich: George Callwey [in German].
11. Mishen'kina, E. V. (2005). *Vozrastnye osobennosti cvetopredpochtenija i vzaimodejstvija cveta i vozrasta cheloveka [Age features of colour preferences and interaction of color and age of the person]*, *Yaroslavskii pedagogicheskii vestnik - Yaroslavl Pedagogical Gazette*, (3). Retrieved from http://vestnik.yspu.org/releases/pedagoka_i_psichologiy/28_7/ [in Russian].
12. Profspilkovij ruh: problemi i tendencii [The trade union movement: problems and tendencies]. (n.d.). *psv.org.ua*. Retrieved from http://www.psv.org.ua/arts/Do_VI_zizdu/view-223.html [in Ukrainian].

ПУТИ РАЗВИТИЯ СПЕЦИАЛЬНОГО ЦВЕТОВЕДЕНИЯ В ДИЗАЙНЕ

ГАРКИН П.В.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Цель. Исследование применения теоретических знаний цветоведения представителями профессиональной группы дизайнеров.

Методика. Социологическое исследование профессионального сообщества с целью выявления тенденций в области используемых стратегий работы с цветом, проведенное с помощью on-line тестирования.

Результаты. В ходе исследования получены статистические данные по профессиональной компетенции дизайнеров, а также типичным стратегиям организации многоцветного колорита объектов дизайна для определенных возрастных групп. Проанализированы некоторые из существующих проблем в области профессиональной коммуникации и предложены возможные направления эффективного обновления учебных курсов специального цветоведения для совершенствования подготовки профессиональных дизайнеров на базе учреждений высшего образования.

Научная новизна. Предложены пути совершенствования учебных курсов специального цветоведения. Получены результаты по типовым стратегиям организации полихромии.

Практическая значимость. Повышение профессионального уровня подготовки дизайнеров. Оптимизация процесса разработки колористической композиции объектов дизайна.

Ключевые слова: гармония, дизайн, колористика, композиция, полихромия, цвет, цветоведение.

THE WAYS OF SPECIALIZED COLORISTICS DEVELOPMENT IN DESIGN

GARKIN P.

Kyiv National University of Technologies and Design

Purpose. The research of theoretical coloristics knowledge application by representatives of the group of professional designers.

Methodology. Social research of the professional society aimed at revealing tendencies in the field of coloristic studies held by online testing.

Findings. The research gave the statistics not only on the professional competence of designers but also on a typical organization strategy of polychrome coloring of design objects for specific age groups. Some of the existing problems in the field of professional communication were analyzed and possible directions of effective update of specialized coloristics courses were proposed to improve professional designers training on the basis of high school.

Originality. The ways of improving of educational programs of specialized coloristics are suggested. The results on a typical strategies of polychrome organization were received.

Practical value. Raising the professional level of training designers. Optimization of the process of coloristic composition development of design objects.

Keywords: color, composition, design, harmony, polychromy.